

Yüz il əvvəl polyak memarlarını Bakıya cəlb edən uzaqgörən azərbaycanlıların xatirəsinin Polşada əbədiləşdirilməsi...Polşa Prezidentinin gəlişindən doğan məsələ...

Vaqif Abışov: "Polşada Azərbaycanın dövlət xadimlərinin, eləcə də polşalı memarları, mühəndisləri Bakının tikinti-quruculuq işlərinə cəlb edən xeyriyyəçilətin, iş adamlarının xatirəsinin əbədiləşdirilməsi istiqamətində addımlar atılmalıdır"

İradə Sarıyeva

"Bu işin həyata keçirilməsi üçün tarixi əsaslar çoxdur"

"Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin liderlərinin, xüsusən də Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin Polşada çox geniş fəaliyyəti olub..."

Azərbaycanda rəsmi səfərdə olan Polşa Prezidenti Andrey Duda polşalı memarlar tərəfindən Bakıda yaradılan memarlıq abidələrinə xüsusi qayğı göstərildiyini qeyd edib. "Polşa memarları tərəfindən Bakıda yaradılan abidələrə bu gün xüsusi qayğı göstərilir...Biz polşalılar tarixən Azərbaycanda olmuşuq. Uzun illər ərzində - mən bunu xüsusi qeyd etmək istəyirəm - demək olar ki, yüz ildən də çox əvvəl Polşa memarları Azərbaycanda yaşayıblar, yaradıblar".

A. Duda həmçinin qeyd edib ki, bir çox polyaklar, Polşanın ziyalı dairələrinin təmsilçiləri də burada olub: "Burada mən Polşa memarlarını xüsusi qeyd etmək istəyirəm. Bakının özünəməxsus gözəlliyinin yaradılmasında, abidələrinin qurulmasında Polşa memarları mühüm rol oynayıblar. Polşa memarları tərəfindən yaradılan həmin abidələrə bu gün xüsusi qayğı göstərilir. Onlar yeni çalarda öz gözəlliyi ilə bizi cəlb edir. Buna görə mən Sizə təşəkkürümü bildirirəm ki, bu gün biz, həmçinin Bakının mərkəzində Polşa memarlarının adını daşıyan küçəni açacağıq. Küçənin adı da çox böyük rəmzi mənə daşıyır. Hesab edirəm ki, obrazlı desək, Polşa memarlarının xatirəsi bir daha əbədiləşdiriləcək..."

Xatırladaq ki, mayın 31-də Bakıda Polşa memarlarının xatirəsinə həsr edilən lövhələrin açılış mərasimi keçirilib. Paytaxtın Polşa memarları küçəsində keçirilən mərasimdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Polşa Prezidenti Andrey Duda iştirak edib. Məlum olduğu kimi, polşalı memarların adlarını əbədiləşdirmək məqsədilə Bakının tarixi məhəlləsində yerləşən küçələrdən birinə "Polşa memarları" adı verilib. Buradakı binaların birində polşalı memarlar - İosif Qoslavski, Kazimir Skureviç, İosif Ploşko və Yevgeni Skibinskiyinin adları həkk olunan xatirə lövhəsi və onların memarı olduqları bir neçə binanın daşdan yonulmuş şəkilləri vurulub. Xatirə lövhələrinin müəllifi Azərbaycanın Əməkdar memarı Elbay Qasımzadədir.

XX əsrdə və ondan əvvəlki dövrlərdə xarici memarların Bakıda inşa etdiyi binalar, memarlıq abidələrinin bu gün dövlətimiz tərəfindən qorunduğu faktıdır və bunu Polşa Prezidenti də xüsusi qeyd etdi. Əlbəttə, polşalı memarların Bakının tikinti-quruculuq işlərinə cəlb edilməsi birbaşa Azərbaycanın dövlət xadimlərinin, eləcə də mesanətlərinin, milyonçularının onları bu işə cəlb etməsi ilə bağlıdır. O dövrün milyonçuları, xeyriyyəçiləri o memarları bura dəvət etməsəydilər və onların işləməsi üçün şərait yaratmasaydılar, sözsüz ki, polşalı memarlar da burada hər hansı bir binanın inşasında iştirak edə bilməzdi. Onların yaratdığı şərait nəticəsində polşalı memarlar Bakıda binalar tikib, abidələr yaradıblar. Məlumdur ki, Polşa və Azərbaycan xalqları və dövlətləri arasındakı əlaqələrin möhkəmləndirilməsində əsas rol Azərbaycanın o vaxtkı rəhbərləri, milyonçuları, uzaqgörən insanları oynayıb. Onlar Polşadan memarlar dəvət ediblər ki, gəlib burada bu abidələri yaratsınlar, binaları inşa etsinlər.

Polşada Azərbaycana həmin dövrdə rəhbərlik edən dövlət xadimlərinin, fəaliyyət göstərən milyonçuların, xeyriyyəçilərin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi üçün hansısa işlər görülmübü? Biz Bakıda Polşa memarlarının adına küçə veririk, onların tikdiyi abidələri qoruyub saxlayırıq, yaxşı olardı ki, Polşada da 100 il əvvəl hər iki dövlət arasında əlaqələrin qurulmasında xidmətləri olan Azərbaycan rəhbərlərinin, siyasətçilərinin, iş adamlarının, milyonçularının xatirəsinin əbədiləşdirilməsi üçün müəyyən addımlar atılsın.

Tarixçilər hesab edir ki, bu olduqca aktual məsələdir. Onlar hesab edir ki, Polşada Polşa - Azərbaycan əlaqələrinin qurulmasında, mədəniyyətlərinin bir-birinə yaxınlaşdırılmasında əməyi olan şəxsiyyətlərimizlə bağlı həm elmi araşdırmalar aparılmalı, həm də onların xatirəsinin əbədiləşdirilməsi istiqamətində işlər görülməlidir.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, tarix üzrə elmlər doktoru, tarixçi alim Vaqif Abışov baki-xeber.com-a bildirdi ki, bu olduqca vacib məsələdir və onun reallaşdırılmasına Polşa hökuməti xüsusi əhəmiyyət verməlidir. Azərbaycanla Polşa arasında əlaqələrin hələ qədim dövrdən mövcud olduğunu vurğulayan V.Abişovun sözlərinə görə, münasibətlərin tarixi XV əsrə gedib çıxır. O qeyd etdi ki, XV əsrdə Ağqoyunlu hökmdarı Uzun Həsən Polşa kralı Yagello ilə sıx əlaqə saxlayıb. O həmçinin bildirdi ki, polyak Ledinski və azərbaycanlı Topçubaşov çar Dumasında Polşanın və Azərbaycanın muxtariyyəti uğrunda mübarizə apararaq xüsusi fraksiya yaradıblar. Onun sözlərinə görə, Birinci Dünya Müharibəsindən sonra polyaklar Polşadan deportasiya olunarkən on minlərlə insan Azərbaycana gəlib və

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Polşa ilə sıx əlaqələr yaradıb. “Polşada Azərbaycanın dövlət xadimlərinin, eləcə də polşalı memarları, mühəndisləri Bakının tikinti-quruculuq işlərinə cəlb edən xeyriyyəçilətin, iş adamlarının xatirəsinin əbədiləşdirilməsi istiqamətində addımlar atılmalıdır. Düşünürəm ki, sizin qəzetin bu maraqlı və əhəmiyyətli təklifi çox aktualdır. Polşa - Azərbaycan əlaqələrinin qurulması, möhkəmlənməsi istiqamətində böyük rol oynayan şəxsiyyətlərimizin adlarının Polşanın mərkəzi küçələrindən birinə verilməsi, yaxud hansısa tarixi binaya xatirə löhvəsi vurulması, eləcə də onların büstlərinin, heykəllərinin ucaldılması çox müsbət hal olardı. Çünki bu işin həyata keçirilməsi üçün tarixi əsaslar çoxdur. Polşa - Azərbaycan əlaqələrinin tarixi yeni deyil, bu, qədim dövrlərə söykənir. Onu da deyim ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin liderlərinin, xüsusən də Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin Polşada çox geniş fəaliyyəti olub, o uzun müddət orada yaşayıb, hətta həyat yoldaşı da polşalı idi. Azərbaycanı həmin dövrdə Polşanın Pilsudski hökuməti ciddi şəkildə dəstəkləyib. Bu baxımdan demək istəyirəm ki, Polşa və Azərbaycan arasındakı əlaqələr heç vaxt kəsilməyib. Xüsusilə də 1918-20-ci illərə nəzər yetirsək görürük ki, Bakıda təkcə polşalı memarlar fəaliyyət göstərməyib, həmçinin də burada Polşa şurası, Polşa mərkəzi olub. Bakıda yalnız Polşa memarları deyil, Polşa Şurası da çox aktiv fəaliyyət göstərmişdir. Bu baxımdan, polşalıların Azərbaycana xüsusi simpatiyası olub. Məsələn, Cümhuriyyət öz varlığını elan etdikdən və xaricə çıxışını aktivləşdirəndən sonra Polşa nümayəndə heyətləri Bakıya gəlib, onlar Bakının müstəqilliyini daim müdafiə edəcəklərinə dair söz veriblər. Polşalılar burada yalnız abidələr yaratmaqla, binalar tikməklə kifayətlənməyiblər, o cümlədən də həmin dövrdə iki dövlət arasında münasibətlər daha da möhkəmlənib, genişlənib”-deyə V.Abişov qeyd etdi.

Tarixi alim həmçinin vurğuladı ki, Polşa dövləti tərəfindən də Azərbaycan və Polşa arasında əlaqələrin inkişafında əməyi olan şəxsiyyətlərimizin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi istiqamətində müəyyən addımlar atılıb. Tarixçinin bildirdiyinə görə, buna misal olaraq Azərbaycan-Polşa əlaqələrinin inkişafına müstəsna töhfələr verən Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibətilə Qniezno şəhərində Azərbaycan-Polşa “Dostluq” abidəsini, eləcə də, Polşanın paytaxtı Varşava şəhərində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyi münasibətilə Cümhuriyyət dövrünün hərbi xadimləri general leytenant Maçey Süleyman bəy Sulkeviçin və polkovnik Vəli bəy Yadigarın xatirəsinə ucaldılmış abidəni göstərmək olar.